

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
ПАРЛАМЕНТАРЕН ИНСТИТУТ

ЦЕЛИТЕ ЗА ОДРЖЛИВ РАЗВОЈ И УЛОГАТА НА ПАРЛАМЕНТИТЕ ЗА НИВНО ПОСТИГНУВАЊЕ

- студија -

Илија Милчевски

Советник - истражувач и аналитичар по регионални прашања и меѓународни обврски

декември 2019 година

СОДРЖИНА

ВОВЕД.....	3
I ШТО ПРЕТСТАВУВААТ ЦЕЛИТЕ ЗА ОДРЖЛИВ РАЗВОЈ	3
II УЛОГАТА НА НАЦИОНАЛНИТЕ ПАРЛАМЕНТИ ВО ПРОЦЕСОТ НА ОСТВАРУВАЊЕ НА ЦЕЛИТЕ ЗА ОДРЖЛИВ РАЗВОЈ	4
ПРИЛОГ 1: Целосен преглед на структурата на конкретни цели дефинирани во рамките на Целите за одржлив развој.....	7
ПРИЛОГ 2: Милениумски развојни цели (2000-2015)	25
ЛИСТА НА ИЗВОРИ	27

ВОВЕД

Предмет на оваа истражувачка работа се Целите за одржлив развој дефинирани од Обединетите нации како долгорочни развојни цели за периодот 2015-2030, со посебен осврт на улогата на националните парламенти во процесот на нивната имплементација.

Оваа истражувачка работа е изработена **по сопствена иницијатива**, согласно *Правилникот за вршење на надлежностите на Парламентарниот институт*.

I ШТО ПРЕТСТАВУВААТ ЦЕЛИТЕ ЗА ОДРЖЛИВ РАЗВОЈ

Целите за одржлив развој се дефинирани во рамките на *Агендата 2030 за одржлив развој*, донесена на 25 септември 2015 година од страна на 70-тото заседание на Генералното собрание на Обединетите нации. Агендата 2030 претставува долгорочен стратешки развоен документ на ОН за периодот 2015-2030 година, која е дефинирана како „акциски план за луѓето, планетата и просперитетот“, кој воедно „е насочен кон зацврстување на универзалниот мир во поголема слобода.“ Според својата структура, Агендата 2030 претставува интегриран акциски план составен од четири компоненти: (1) визија и принципи за глобална трансформација утврдени во Декларацијата¹, (2) Цели за одржлив развој, дефинирани како разработена рамка со прецизно дефинирани цели и резултати, (3) средства за спроведување и глобално партнерство и (4) следење и преглед на постигнатите резултати.²

Агендата 2030 за одржлив развој ги дефинира следните Цели за одржлив развој:

1. Да се стави крај на сиромаштијата во сите нејзини форми насекаде;
2. Да се стави крај на гладувањето, да се постигне безбедност на храната и подобрување на исхраната и да се промовира одржливо земјоделство;
3. Да се обезбеди здрав живот и да се промовира благосостојба за сите од секоја возраст;
4. Да се обезбеди инклузивно и еднакво квалитетно образование и да се промовираат можностите за доживотно учење за сите;
5. Да се постигне родова еднаквост и да се зајакне улогата на жените и девојките;
6. Да се обезбеди пристап до и одржливо управување со вода и санитарни услови за сите;
7. Да се обезбеди пристап до прифатлива, сигурна, одржлива и модерна енергија за сите;
8. Промовирање на инклузивен и одржлив економски раст, вработување и пристојна работа за сите;
9. Изградба на прилагодлива инфраструктура, промовирање на одржлива индустријализација и поттикнување на иновации;
10. Намалување на нееднаквоста во и меѓу земјите;

¹ Се мисли на Декларацијата која е составен дел од Резолуцијата A/RES/70/1 на Генералното собрание на ОН, со која е донесена Агендата 2030.

² United Nations Development Group, *Mainstreaming the 2030 Agenda for Sustainable Development: Interim Reference Guide to UN Country Teams*, достапно на: <https://www.undp.org/content/dam/undp/library/MDG/Post2015-SDG/UNDP-SDG-UNDG-Reference-Guide-UNCTs-2015.pdf> (пристапено на 18.12.2019 година).

11. Остварување на инклузивни градови и населби, безбедни, прилагодливи и одржливи;
12. Да се обезбеди одржлива потрошувачка и производство;
13. Да се преземат итни мерки за борба против климатските промени и нивното влијание;
14. Да се зачуваат океаните, морињата и морските ресурси и да се обезбеди нивно одржливо користење со цел постигнување одржлив развој;
15. Заштита, обновување и промовирање на одржливото користење на копнените екосистеми, одржливо управување со шумите, борба против опустинувањето и спречување и повлекување на земјишната деградација и спречување на намалувањето на биолошката разновидност;
16. Промоција на мирољубиви и инклузивни општества за одржлив развој, пристап до правда за сите и изградба на ефикасни, одговорни и инклузивни институции на сите нивоа; и,
17. Зајакнување на средствата за спроведување и ревитализација на глобалното партнерство за одржлив развој.³

Секоја од набројаните цели за одржлив развој е расчленета на повеќе конкретни цели, чие постигнување може да биде оценувано преку мерливи резултати (таргети). Преку проценка на степенот на остварување на зацртаните резултати за секој од така дефинираните таргети се врши проценка на степенот на остварување на соодветната долгорочна цел за одржлив развој, со што се овозможува мерливост на реализацијата на вкупните Цели за одржлив развој. Седумнаесетте цели за одржлив развој се расчленети на вкупно 169 конкретни цели (таргети).⁴

Целите за одржлив развој претставуваат продолжување на претходниот петнаесетгодишен циклус на долгорочни развојни цели на ОН, кои беа дефинирани за периодот 2000-2015 година - Милениумските развојни цели.⁵ Во однос на нивните претходници, Целите за одржлив развој претставуваат продолжување на развојот врз основа на резултатите постигнати од Милениумските развојни цели, како и повторен обид да се постигнат некои од резултатите кои Милениумските развојни цели не успеале да ги постигнат.⁶

II УЛОГАТА НА НАЦИОНАЛНИТЕ ПАРЛАМЕНТИ ВО ПРОЦЕСОТ НА ОСТВАРУВАЊЕ НА ЦЕЛИТЕ ЗА ОДРЖЛИВ РАЗВОЈ

Природата на Целите за одржлив развој изискува процесот на нивното остварување да биде базиран врз холистички и инклузивен пристап, во чии рамки целосно се земени предвид националните специфики на секоја од државите. Во најголем дел од државите, остварувањето на Целите за одржлив развој е во примарна надлежност на соодветното национално координативно тело кое вообичаено е раководено од страна на претставници на извршната

³ United Nations, General Assembly, *A/RES/70/1 Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, достапна на: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E (пристапено на 18.12.2019 година).

⁴ Целосниот преглед на овие конкретни цели, според конкретната цел за одржлив развој на која се однесуваат, е содржан во Прилог 1.

⁵ Прегледот на Милениумските развојни цели е содржан во Прилог 2.

⁶ United Nations, General Assembly, *A/RES/70/1 Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*

власт. Преку својот начин на работа, овие национални координативни тела треба да одговорат на предизвикот за надминување на секторската расцепканост (т.н. „силосизација“) и парцијализација на политиките поврзани со остварувањето на Целите за одржлив развој, односно тие треба да обезбедат холистички пристап кон истите. Преку својот состав, овие координативни тела треба да обезбедат инклузивност на процесот на остварување на Целите за одржлив развој, односно во нив, покрај претставници на извршната власт, треба да бидат вклучени и претставници од сите засегнати страни - цивилното општество, маргинализираните и ранливите социјални групи, синдикатите, стопанските комори и останатите организации на бизнисот, академска заедница и сл. Покрај претставниците од набројаните социјални категории и организации, во националните координативни тела вообичаено се вклучени и претставници на националните парламенти.⁷

Покрај вклученоста на парламентите во процесот на имплементација на Целите за одржлив развој, раководен од извршната власт, Интерпарламентарната унија (ИПУ) и Програмата за развој на Обединетите нации (УНДП) препорачуваат парламентите да преземат и проактивна улога во овој процес. Базична препорака во таа насока е преземањето, од страна на парламентите, активна улога во изготвувањето на националните планови за имплементација на Целите за одржлив развој. Според споменатите препораки, парламентите треба (во рамките на своите уставни надлежности) да донесуваат соодветни препораки за органите на извршната власт, во насока на изработка и ревидирање на националните стратешки документи (планови) поврзани со остварувањето на Целите за одржлив развој. Овие препораки треба да бидат резултат на сеопфатен и инклузивен процес на консултации, спроведен во рамките на парламентите. Конечно, ИПУ и УНДП препорачуваат националните стратешки документи поврзани со остварувањето на Целите на одржлив развој да бидат и формално одобрени од страна на парламентите, а нивното исполнување да се следи преку обврзувачки процес на редовно периодично известување од органите на извршната власт до парламентите.⁸

Освен во фазата на планирање, ИПУ и УНДП препорачуваат активна вклученост на парламентите и во фазата на имплементација на националните стратешки документи поврзани со остварувањето на Целите за одржлив развој. При тоа, парламентите треба да бидат вклучени во овој процес преку сите четири аспекти на нивната улога во уставниот систем:

- во рамките на својата законодавна улога, парламентите треба да обезбедат дека донесените закони и измени во законодавството во себе ги содржат принципите на Агендата 2030 и придонесуваат во насока на остварувањето на Целите за одржлив развој;
- во рамките на својата буџетска улога, парламентите треба да осигураат дека мерките и активностите за постигнувањето на националните приоритети поврзани со остварувањето на Целите за одржлив развој се соодветно буџетирани;

⁷ Inter-Parliamentary Union (IPU), UNDP, *Parliaments and the Sustainable Development Goals: A Self-assessment Toolkit*, p. 9-15, достапно на официјалната интернетска страница на ИПУ: <https://www.ipu.org/resources/publications/handbooks/2017-01/parliaments-and-sustainable-development-goals-self-assessment-toolkit> (пристапено на 28.11.2019 година).

⁸ Ibid.

- во рамките на својата надзорна улога, парламентите треба да ги користат сите уставни и деловнички инструменти (пратенички прашања, надзорни расправи, анкетни комисији, интерпелации и сл.) за воспоставување на ефективен и сеопфатен механизам на надзор врз политиките поврзани со остварувањето на Целите за одржлив развој; и,
- во рамките на својата претставничка улога, парламентите треба да обезбедат соодветно вклучување на сите засегнати страни во процесите поврзани со остварувањето на Целите за одржлив развој, преку консултативни активности, јавни расправи, активности во рамките со односите со избирачи и сл.⁹

Покрај преземањето на досега опишаната улога во процесот на планирање и имплементација на политиките поврзани со остварувањето на сите 17 Цели за одржлив развој (односно, на сите 169 дефинирани таргети во рамки на Целите), националните парламенти треба да ја преземат и улогата на главни носители на активностите поврзани со постигнувањето на дел од таргетите дефинирани во рамките на Целта 16 - Промоција на мирољубиви и инклузивни општества за одржлив развој, пристап до правда за сите и изградба на ефикасни, одговорни и инклузивни институции на сите нивоа. Имено, два од таргетите поврзани со исполнувањето на оваа цел - 16.6¹⁰ и 16.7¹¹ директно реферираат на улогата на парламентите во рамките на политичкиот систем. Од тие причини, ИПУ и УНДП препорачуваат парламентите да ги прилагодат плановите за сопствениот институционален развој во насока на постигнување на овие цели, како и да развијат соодветни индикатори преку кои ќе се следи постигнатиот напредок во таа насока.¹²

⁹ Ibid.

¹⁰ Таргет 16.6: Да се развијат ефикасни, одговорни и транспарентни институции на сите нивоа.

¹¹ Таргет 16.7: Да се осигура одговорно, инклузивно, партиципативно и репрезентативно донесување на одлуки, на сите нивоа.

¹² Inter-Parliamentary Union (IPU), UNDP, *Parliaments and the Sustainable Development Goals: A Self-assessment Toolkit*, p. 12.

ПРИЛОГ 1: Целосен преглед на структурата на конкретни цели дефинирани во рамките на Целите за одржлив развој¹³

Цел 1: Да се стави крај на сиромаштијата во сите нејзини форми насекаде

1.1 До 2030 година, искоренување на екстремната сиромаштија на сите луѓе насекаде во светот, со која, согласно тековните показатели, се зафатени сите луѓе кои живеат со помалку од 1,25 долари на ден.

1.2 До 2030 година, да се намали најмалку за половина бројот на мажи, жени и деца од сите возрасти кои живеат во сиромаштија, во сите нејзини облици, согласно националните дефиниции.

1.3 Спроведување на соодветни национални системи и мерки за социјална заштита за сите, особено за најзагрозените, а заклучно со 2030 година да се постигне значителен опфат на сиромашните и ранливите.

1.4 До 2030 година, да се осигура дека сите мажи и жени, особено сиромашните и ранливите, имаат еднакви права на економски ресурси, како и пристап до основните услуги, управување со земјиштето и други форми на сопственост, наследство, природни ресурси, соодветна нова технологија и финансиски услуги, како микрофинансирање.

1.5 До 2030 година, да се изгради систем којшто ќе обезбеди поголема отпорност на сиромашните и оние во ранлива состојба и да се намали нивната изложеност и ранливост на екстремни настани поврзани со екстремни климатски појави и други економски, социјални и еколошки шокови и природни катастрофи.

1.а Да се обезбеди значајна мобилизација на ресурси од различни извори, вклучително и преку зголемена развојна соработка, со цел да се обезбедат соодветни и предвидлив средства за земјите во развој, особено во најмалку развиените земји, за реализација на програми и политики со коишто ќе се стави крај на сиромаштијата во сите нејзини димензии.

1.б Да се создаде прифатлива политичка рамка на национално, регионално и меѓународно ниво, во полза на сиромашните и врз основа на родово сензитивните стратегии за развој, да се поттикнат забрзани инвестиции наменети за активности во врска со искоренувањето на сиромаштијата.

¹³ Извор: United Nations, General Assembly, *A/RES/70/1 Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, достапна на: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E (пристапено на 18.12.2019 година).

Цел 2: Да се стави крај на гладувањето, да се постигне безбедност на храната и подобрување на исхраната и да се промовира одржливо земјоделство

2.1 До 2030 година, да се стави крај на гладувањето и да се обезбеди пристап до безбедна и здрава храна, доволна за сите луѓе, особено за сиромашните и луѓето во ранлива состојба, вклучително и бебињата, во текот на целата година.

2.2 До 2030 година, да се стави крај на сите форми на неисхранетост, и до 2025 година да се постигнат меѓународно договорените цели за спречување на заостанувањето во телесниот развој кај деца до 5-годишна возраст, како и да се адресираат потреби за исхрана на девојките адолесценти, бремените жени и доилки и постарите лица.

2.3 До 2030 година, двојно да се зголеми земјоделското производство и приходите на малите производители на храна, особено на жените, автохтоните групи, земјоделските семејства, сточарите и рибарите, вклучени преку безбеден и еднаков пристап до земјиште, други продуктивни ресурси и инпуту, знаење, финансиски услуги, пазари и можности за остварување на дополнителни вредности и други неземјоделски облици на вработување.

2.4 До 2030 година, да се осигурат одржливи системи за производство на храна и спроведување на прилагодливи земјоделски практики кои ја зголемуваат продуктивноста и производството, кои помагаат да се одржат екосистемите, да се зајакне капацитетот за адаптација кон климатските промени, екстремните временски услови, суши, поплави и други природни катастрофи, како и да се осигура постепено подобрување на земјиштето и квалитетот на почвите.

2.5 До 2020 година, да се одржува генетската разновидност на семињата, култивираните растенија, како и на одгледуваните и домашните животни и нивните сродни диви видови, преку соодветно управување на банки за чување на разновидни семиња и растенија на национално, регионално и меѓународно ниво, како и со промовирање на пристапот до фер и рамноправна распределба на придобивките кои произлегуваат од користењето на генетските ресурси и придружните традиционални знаења, што се меѓународно договорени.

2.a Зголемување на инвестициите, руралната инфраструктура и земјоделските истражувања и проширување на услугите, меѓудругото и преку засилена меѓународна соработка, напреден технолошки развој и подобрување на банките за растителен и добиточен генетски материјал, со цел да се зголеми производствениот земјоделски капацитет во земјите во развој, и особено во најмалку развиените земји.

2.б Да се исправат и спречат какви било трговски рестрикции и дисторзии на светскиот земјоделски пазар, како и преку паралелно елиминирање на сите форми на извозни земјоделски субвенции и сите извозни мерки со еквивалентен ефект, во согласност со мандатот на Развојната агенда од Доха.

2.в Усвојување на мерки за обезбедување на правилно функционирање на пазарот на храна и нејзините деривати, како и да се олесни навремениот пристап

до информации за пазарот, вклучително и за резервите на храна, со цел да се спречи екстремната нестабилност на цените за храна.

Цел 3: Да се обезбеди здрав живот и да се промовира благосостојба за сите од секоја возраст

3.1 До 2030 година, да се намали глобалната смртност кај родилките на помалку од 70 на 100.000 живородени.

3.2 До 2030 година, да се спречи смртноста кај новороденчиња и деца под 5-годишна возраст, во сите земји без исклучок, со цел намалување на неонаталната смртност најмалку под 12 на 1000 живородени деца и кај деца под 5-годишна возраст намалување на смртноста најмалку под 25 на 1000 живородени деца.

3.3 До 2030 година, да се стави крај на епидемијата на СИДА, туберкулозата, маларијата и занемарените тропски болести и да се зајакне борбата против хепатитис, болести како резултат на загадена вода и други заразни болести.

3.4 До 2030 година, за една третина да се намали предвремената смртност од незаразни болести преку превенција и третман и промовирање на менталното здравје и благосостојба.

3.5 Зајакнување на превенцијата и третман на злоупотребата на супстанции, вклучително злоупотребата на наркотична дрога и штетното користење на алкохол.

3.6 До 2020 година, да се преполови бројот на смртни случаи и повреди од сообраќајни незгоди на глобално ниво.

3.7 До 2030 година, да се осигура универзалниот пристап до услугите што се однесуваат на половото и репродуктивно здравје, вклучително и планирањето на семејство, информирање и едукација, како и интегрирање на репродуктивното здравје во националните стратегии и програми.

3.8 Постигнување на универзално здравствено осигурување, вклучувајќи ја и заштитата од финансиски ризик, пристап до квалитетни услуги од суштинско значење за здравствената заштита и пристап до безбедни, ефикасни, квалитетни и достапни основни лекови и вакцини за сите.

3.9 До 2030 година, значително да се намали бројот на смртни случаи и болести предизвикани од опасните хемикалии, загадувањето на воздухот, водата и почвата.

3.a Да се зајакне спроведувањето на Рамковната конвенција на Светската здравствена организација за контрола на тутунот во сите земји, соодветно.

3.b Поддршка на истражувањето и развојот на вакцини и лекови за заразни и незаразни болести, што главно ги погодуваат земјите во развој, да обезбеди слободен пристап до достапните основни лекови и вакцини, во согласност со Декларацијата од Доха за Спогодбата за трговските аспекти на правата за

интелектуална сопственост (TRIPS) и јавното здравство, со што се потврдува правото на земјите во развој во целост да ги користат одредбите од Спогодбата за трговските аспекти на правата за интелектуална сопственост, во врска со флексибилноста за заштита на јавното здравје, со посебен нагласок, да се обезбеди пристап до лекови за сите.

3.в Значително зголемување на финансирањето во областа на здравството, како и вработување, развој, обука и задржување на работната сила во здравствените установи во земјите во развој, особено во најнеразвиените земји и малите островски земји во развој.

3.г Зајакнување на капацитетите на сите земји, особено на земјите во развој, за рано предупредување, намалување на ризикот и управување со националните и глобалните здравствени ризици.

Цел 4: Да се обезбеди инклузивно и еднакво квалитетно образование и да се промовираат можностите за доживотно учење за сите

4.1 До 2030 година, да се осигура дека сите девојчиња и момчиња стекнале бесплатно, подеднакво достапно и квалитетот основно и средно образование, што понатаму ќе овозможи добивање на соодветни и делотворни резултати.

4.2 До 2030 година, се осигура дека сите девојки и момчиња имаат пристап до квалитетен ран детски развој, грижа и предучилишно образование, како подготовка за основно образование.

4.3 До 2030 година, да се осигура еднаков пристап за сите жени и мажи до достапно и квалитетно техничко, стручно и терциерно образование, вклучително и високо образование.

4.4 До 2030 година, значително да се зголеми бројот на младите и возрасните кои имаат соодветни вештини, вклучувајќи технички и стручни вештини, вработување, пристојни работни места и претприемништво.

4.5 До 2030 година, да се елиминираат родовите разлики во образованието и да се обезбеди еднаков пристап до сите нивоа на образование и стручна обука за ранливите граѓани, вклучително и лицата со посебни потреби, автохтоното население и децата во ранлива состојба.

4.6 До 2030 година, да се осигура дека сите млади и значителен број од возрасните, мажи и жени, постигнале јазична и нумеричка писменост.

4.7 До 2030 година, да се осигура дека сите ученици ќе се здобијат со знаења и вештини потребни за промовирање на одржливиот развој, меѓу другото, преку едукација за одржлив развој и одржлив начин на живот, човекови права, родова еднаквост, промоција на културата на мирот и без насилство, глобално жителство и разбирање на културната разновидност и придонесот на културата кон одржлив развој.

4.а Изградба и подобрување на школските објекти прилагодени на барањата на децата, инвалидите и во поглед на родовите барања, осигурување на безбедна, ненасилна, инклузивна и ефективна средина за учење, за сите.

4.б До 2020 година, на глобално ниво значително да се прошири бројот на стипендии за земјите во развој, особено за најмалку развиените земји, малите островски земји во развој и земјите од Африка, за упис на високо образовани институции, вклучително и стручни и технички обуки за информатичка и комуникациска технологија, инженеринг и научни програми, во развиените земји и другите земји во развој.

4.в До 2030 година, значително да се зголеми понудата на квалификувани наставници, вклучително преку меѓународната соработка за обука на наставници во земјите во развој, особено во најнеразвиените земји и малите островски земји во развој.

Цел 5: Да се постигне родова еднаквост и да се зајакне улогата на жените и девојките

5.1 Укинување на сите форми на дискриминација на сите жени и девојки, насекаде.

5.2 Елиминација на сите форми на насилство врз сите жени и девојки во јавната и приватната сфера, вклучително и трговија со луѓе и сексуална и друг вид на експлоатација.

5.3 Елиминирање на сите штетни практики, како присилни бракови со деца и бракови во рана возраст, и генитално осакатување на женската популација.

5.4 Да се признае и вреднува неплатената нега и домашна работа преку овозможување на јавни услуги, инфраструктурни и политики за социјална заштита и промоција на заедничка одговорност во рамки на домаќинствата и семејствата, соодветно на националните прилики.

5.5 Да се осигура целосно и ефективно учество на жените и еднакви лидерски можности на сите нивоа на донесување одлуки во политичкиот, економскиот и јавниот живот.

5.6 Да се осигура универзален пристап до правото за обезбедување на половото и репродуктивно здравје, во согласност со Програмата за акција на Меѓународната конференција за население и развој и Пекиншката платформа за акција и пристап до документите за резултатите од овие конференции.

5.а Да се преземат реформи за пристап на жените до еднакви права на економски ресурси, како и пристап до земјиште и други форми на сопственост, финансиски услуги, наследство и природни ресурси, во согласност со националните закони.

5.б Да се зголеми примената на технологии кои обезбедуваат подобри услови, особено во информатичката и комуникациска технологија, со цел промовирање на јакнењето на жените.

5.с Да се усвојат и да се зајакнат соодветни политики и извршни акти за унапредување на родовата еднаквост и еманципација на сите жени и девојки, на сите нивоа.

Цел 6: Да се обезбеди пристап до и одржливо управување со вода и санитарни услови за сите

6.1 До 2030 година, да се постигне универзален и еднаков пристап до безбедна и достапна вода за пиење за сите.

6.2 До 2030 година, да се постигне пристап до соодветни и еднакви хигиенски и санитарни услови за сите и да се стави крај на дефекацијата на отворено, со посебен осврт кон потребите на жените и девојчињата и оние во ранлива состојба.

6.3 До 2030 година, да се подобри квалитетот на водата преку намалување на загадувањето, спречување на нелегално отстранување на отпад и минимизирање на ослободувањето на опасни хемикалии и материјали, преполовување на учеството на непречистени отпадни води и значително зголемување на рециклирањето и безбедната повторна употреба на глобално ниво.

6.4 До 2030 година, значително зголемување на ефикасноста во употребата на вода во сите сектори и да се осигурат одржливи црпни капацитети и залихи на свежа вода, за да се одговори на недостатокот на вода и значително да се намали бројот на луѓе кои страдаат од недостиг на вода.

6.5 До 2030 година, да се спроведе интегрирано управување со водните ресурси на сите нивоа, вклучително и прекугранична соработка, соодветно.

6.6 До 2020 година, да се заштитат и обноват водно поврзаните екосистеми, вклучително и планини, шуми, мочуришта, реки, подземни издани и езера.

6.а До 2030 година, да се прошири меѓународната соработка и поддршка за градење на капацитетите на земјите во развој, за активности и програми поврзани со вода и санитарни услови, вклучително собирање на вода, десалинизација, ефикасност на системите за водоснабдување, третман на отпадни води, рециклирање и технологии за повторна употреба.

6.б Поддршка и зајакнување на учеството на локалните заедници во подобрување на управувањето со вода и санитарни услови.

Цел 7: Да се обезбеди пристап до прифатлива, сигурна, одржлива и модерна енергија за сите

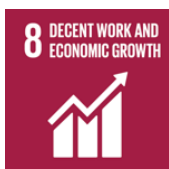
7.1 До 2030 година, да се осигура универзален пристап до прифатливи, сигурни и модерни енергетски услуги.

7.2 До 2030 година, значително да се зголеми уделот на обновливите извори на енергија во вкупната глобална енергетска понуда.

7.3 До 2030 година, двојно да се зголеми глобалната стапка на подобрување во енергетската ефикасност.

7.a До 2030 година, да се подобри меѓународната соработка за олеснување на пристапот до истражувања и технологии за чиста енергија, вклучително обновливи извори на енергија, енергетска ефикасност и технологии за чиста енергија и напредни и почисти технологии на фосилни горива, како и промовирање на инвестициите во енергетската инфраструктура и технологии за чиста енергија.

7.б До 2030 година, да се прошири инфраструктурата и надгради технологијата за снабдување со модерни и одржливи енергетски услуги за сите во земјите во развој, особено во најмалку развиените земји, малите островски земји во развој, земјите во развој што немаат излез на море, во согласност со соодветните програми за поддршка.

Цел 8: Промовирање на инклузивен и одржлив економски раст, вработување и пристојна работа за сите

8.1 Да се одржи економскиот раст по глава на жител во согласност со националните услови, и особено, најмалку 7 отсто бруто порастот на домашниот производ на годишно ниво во најмалку развиените земји.

8.2 Да се постигне повисоко ниво на економска продуктивност преку разновидност, технолошка надградба и иновации, со фокус кон остварување дополнителни вредности и сектори кои поттикнуваат нови работни места.

8.3 Промовирање на развојно ориентирани политики кои поддржуваат производствени активности, креирање на пристојни работни места, претприемништвото, креативност и иновации, како и охрабрување за формирање и развој на микро, малите и средни претпријатија, вклучително и преку пристап до финансиски услуги.

8.4 Напредно подобрување, до 2030 година, на глобалната ефикасноста во користењето на ресурсите и производството, и да се настојува да се постигне економски раст без уништување на животната средина, во согласност со 10-

годишната рамковна програма за одржлива потрошувачка и производство, под водство на развиените земји.

8.5 До 2030 година, да се постигне целосно и интензивно вработување и пристојна работа за сите жени и мажи, вклучително и за младите и лицата со посебни потреби, како и еднаква плата за работа од ист обем.

8.6 До 2020 година, значително се намали процентот на млади кои не се вработени, образовани или обучени.

8.7 Да се преземат итни и ефикасни мерки за искоренување на принудната работа, да се стави крај на модерно ропство и трговија со луѓе и да се стави забрана и елиминирање на најлошите форми на искористување на деца за работа, вклучително и регрутирањето на деца за учество во војни, а до 2025 година, да се стави крај на искористувањето на децата за работа во сите облици.

8.8 Да се заштитат правата на работниците и да се промовира безбедна и сигурна работна средина за сите работници, вклучително и за работниците мигранти, особено жените мигранти, и оние со нестабилно вработување.

8.9 До 2030 година, да се изготват и да се спроведуваат политики за промовирање на одржлив туризам, што создава работни места и ја промовира локалната култура и производи.

8.10 Да се зајакне капацитетот на домашните финансиски институции со цел да се поттикне и прошири пристапот до банкарство, осигурувањето и финансиски услуги за сите.

8.a Да се зголеми поддршката за трговска помош на земјите во развој, особено на најмалку развиените земји, вклучително и преку Интегрираната рамка за зголемување на техничката помош во однос на трговијата за најмалку развиените земји.

8.b До 2020 година, да се развие и да се стави во функција глобалната стратегија за вработување на младите и спроведување на Глобалниот пакт за работни места на Меѓународната организација на трудот.

Цел 9: Изградба на прилагодлива инфраструктура, промовирање на одржлива индустријализација и поттикнување на иновации

9.1 Развој на квалитетна, сигурна, одржлива и прилагодлива инфраструктура, вклучително и регионална и прекугранична инфраструктура, за поддршка на економскиот развој и човечката благосостојба, со фокус на применлива и инфраструктура со еднаков пристап за сите.

9.2 Промовирање на инклузивна и одржлива индустријализација и, до 2030 година, значително зголемување на вработеноста во индустрискиот сектор и нејзиното учество во вкупниот бруто-домашен производ, во согласност со

националните услови, и двојно зголемување на нејзиното учество во најмалку развиените земји.

9.3 Зголемување на пристапот на малите индустриски и други претпријатија, особено во земјите во развој, до финансиски услуги, вклучително и до поволни кредити, и нивна интеграција во синџирот на вредности и пазарите.

9.4 До 2030 година, подобрување на инфраструктурата и осовременување на индустриите, со цел нивна одржливост, преку зголемена ефикасноста во користењето на ресурсите и поголемо прифаќање на чисти еколошки технологии и индустриски процеси, во сите земји, со преземање на мерки во согласност со нивните способности.

9.5 Овозможување на научни истражувања, надградба на технолошките можности во индустриските сектори во сите земји, особено во земјите во развој, вклучувајќи го, до 2030 година, и поттикнувањето на иновации и значителното зголемување на бројот на работници за истражувања и развој на 1 милион луѓе, и трошоците за јавни и приватни истражувања и развој.

9.а Да се овозможи одржлив и прилагодлив развој на инфраструктурата во земјите во развој, преку зголемена финансиска, технолошка и техничка поддршка за земјите од Африка, најмалку развиените земји, земјите во развој без излез на море и малите островски земји во развој.

9.б Поддршка на домашниот технолошки развој, истражувања и иновации во земјите во развој, вклучително и обезбедување на поволна политика за животната средина, меѓу како и, разновидност во индустриските сектори и дополнителната вредност на стоки.

9.в До 2020 година, значително зголемување на пристапот до информатички и комуникациски технологии и настојување за обезбедување на универзален пристап до интернет на најмалку развиените земји.

Цел 10: Намалување на нееднаквоста во и меѓу земјите

10.1 До 2030 година, постепено постигнување и одржување на растот на приходите од дното на 40 проценти од населението со поголема стапка од националниот просек.

10.2 До 2030 година, јакнење и промовирање на социјалната, економска и политичка вклученост на сите, без оглед на возраста, полот, хендикепот, расата, етничката припадност, потеклото, религијата, економскиот или друг статус.

10.3 Да се осигура еднаква можност и намалување на нееднаквоста во исходите, вклучително и преку елиминирање на дискриминирачките закони, политики и практики и промовирање на соодветна законска регулатива, политики и активности за оваа намена.

10.4 Да се усвојат политики, особено фискални, политики за плати и социјалната заштита, и постепено да се постигне поголема еднаквост.

10.5 Подобрување на регулативата за следењето на глобалните финансиски пазари и институции и зајакнување во спроведувањето на таквите прописи.

10.6 Да се осигура зголемена застапеност и глас во процесот на донесување одлуки за земјите во развој, во глобалните меѓународни економски и финансиски институции, со цел да се постигнат поефикасни, веродостојна, одговорни и легитимни институции.

10.7 Обезбедување на уредна, безбедна, редовна и одговорна миграција и мобилност на луѓе, вклучително и преку спроведување на планираните и добро управувани миграциски политики.

10.a Спроведување на принципот за посебен и различен третман за земјите во развој, особено во најмалку развиените земји, во согласност со договорите на Светската трговска организација.

10.б Поттикнување на официјалната развојна помош и финансиски текови, вклучувајќи ги и директните странски инвестиции, во државите што имаат најголема потребата, особено во најмалку развиените земји, земјите од Африка, малите островски земји во развој и земјите во развој без излез на море, во согласност со нивните национални планови и програми.

10.в До 2030 година, да се намалат трошоците за трансакции со дознака за мигранти на помалку од 3 проценти и да се елиминираат трошоците со дознака за коридори што се повисоки од 5 проценти.

Цел 11: Остварување на инклузивни градови и населби, безбедни, прилагодливи и одржливи

11.1 До 2030 година, да се осигура пристап за сите до соодветно, безбедно и достапно домување и основни услуги и надградба на сиромашните квартави.

11.2 До 2030 година, да се обезбеди пристап до безбедни, прифатливи, достапни и одржливи транспортни системи за сите, подобрување на безбедноста на патиштата, особено преку проширување на јавниот превоз, со посебно внимание на потребите на оние во ранлива состојба, жени, деца, лица со посебни потреби и постарите лица.

11.3 До 2030 година, подобрување на инклузивната и одржливата урбанизација и капацитетот за учество, интегрирано и одржливо планирање и управување на населбите за живеење и во сите земји.

11.4 Да се зајакнат напорите за заштита и зачувување на светското културно и природно наследство.

11.5 До 2030 година, значително да се намали бројот на смртни случаи и бројот на загрозени луѓе и значително да се намалат директните економски загуби во

однос на глобалниот бруто-домашен производ предизвикан од катастрофи, вклучувајќи и катастрофи поврзани со вода, со фокус на заштита на сиромашните и луѓето од ранливите групи.

11.6 До 2030 година, да се намали негативното влијание врз животната средина и градовите, по глава на жител, со посебно внимание врз квалитетот на воздухот и управувањето со комуналниот и другите видови отпад.

11.7 До 2030 година, да се обезбеди универзален пристап до безбедни, инклузивни и достапни зелени и јавни површини, особено за жените и децата, постарите лица и лицата со посебни потреби.

11.a Да се поддржат позитивни економски, социјални и еколошки врски помеѓу урбаните, периферно-урбаните и рурални средини преку зајакнување на национално и регионално развојно планирање.

11.б До 2020 година, значително да се зголеми бројот на градови и населби што ќе донесуваат и спроведуваат интегрирани политики и планови од инклузивен карактер, со фокус на ефикасноста на ресурсите, ублажување и прилагодување кон климатските промени, отпорност на катастрофи, како и да се развива и спроведува холистичко управување со ризикот од катастрофи на сите нивоа, во согласност со Рамката од Сендаи (2015-2030) за намалување на ризик од катастрофи.

11.в Да се обезбеди поддршка за најмалку развиените земји, преку финансиска и техничка помош, градејќи одржливи и прилагодливи објекти од локални материјали.

Цел 12: Да се обезбеди одржлива потрошувачка и производство

12.1 Да се спроведат 10-годишните програмски рамки за одржлива потрошувачка и производство, така што сите земји ќе преземат акции, развиените земји ќе бидат лидери, и при тоа ќе го земат во предвид развојот и капацитетите на земјите во развој.

12.2 До 2030 година, да се постигне одржливо управување и ефикасно користење на природните ресурси.

12.3 До 2030 година, да се преполови отпад од храна по глава на жител на глобално ниво, во малопродажбата како и на ниво на потрошувачи, намалување на загубите на храна во текот на производството и синџирот на снабдување, вклучително и загубите после берба.

12.4 До 2020 година, да се постигне соодветно управување со хемикалии и животниот циклус на сите видови отпад, во склад со заштитата на животната средина, а во согласност со договорените меѓународни рамки, и значително да се намали нивното ослободување на воздухот, водата и почвата, со цел да се минимизираат нивните негативни влијанија врз здравјето на луѓето и животната средина.

12.5 До 2030 година, значително да се намали создавањето на отпад преку превенција, намалување, рециклирање и повторна употреба.

12.6 Поттикнување на претпријатијата, особено големите и меѓунационални компании, да усвојат одржливи практики и да интегрираат одржливи информации во нивниот циклус на известување.

12.7 Промовирање на практики за спроведување на јавни набавки кои се одржливи, и во согласност со националните политики и приоритети.

12.8 До 2030 година, да се осигура дека луѓето насекаде имаат соодветни информации и зајакната свест за одржлив развој и животен стил во хармонија со природата.

12.a Поддршка на земјите во развој за зајакнување на своите научни и технолошки капацитети, со цел да се насочат кон одржливи модели на потрошувачка и производство.

12.б Да се развијат и спроведат алатки за следење на одржливиот развој и влијанијата врз одржливиот туризам, што создава работни места и ја промовира локалната култура и производи.

12.в Рационализација на неефикасните субвенции за фосилни горива што поттикнуваат непотребна потрошувачка, отстранување на пазарните нарушувања, во согласност со националните услови, вклучително и преку реструктурирање на оданочувањето и исфрлање од употреба на штетните субвенции, каде што постојат, преку прикажување на нивните влијанија врз животната средина, земајќи ги целосно во предвид специфичните потреби и услови на земјите во развој, со намалување на можните негативни влијанија врз нивниот развој, на начин што ќе ги заштити сиромашните и загрозените заедници

Цел 13: Да се преземат итни мерки за борба против климатските промени и нивното влијание

13.1 Зајакнување на отпорноста и капацитетот за прилагодување на опасности поврзани со климата и природните катастрофи, во сите земји.

13.2 Интегрирање на мерки за климатски промени во националните политики, стратегии и планови.

13.3 Подобрување на образованието, подигање на свеста и човечките и институционални капацитети за ублажување на климатските промени, адаптација, намалување на влијанието и рано предупредување.

13.a Спроведување на обврската преземена од страна на развиените земји – потписнички на Рамковната конвенција на ОН за климатски промени, за заедничко мобилизирање на \$100 милијарди на годишно ниво од сите извори до 2020 година, со цел да се одговори на потребите на земјите во развој, во смисла на преземање значителни активности за ублажување и транспарентност во

спроведувањето, и потполно и што е можно поскоро операционализирање на Климатскиот зелен фонд преку капитализација.

13.6 Промовирање на механизми за зголемување на капацитетите за ефикасно планирање и управување со климатските промените, во најнеразвиените земји и малите островски земји во развој, со посебен фокус на жените, младите и локалните и маргинализираните заедници.

Цел 14: Да се зачуваат океаните, морињата и морските ресурси и да се обезбеди нивно одржливо користење со цел постигнување на одржлив развој

14.1 До 2025 година, да се спречи и значително да се намали загадувањето на сите видови мориња, особено од копнените активности, вклучително и од морските отпади и загадувањето со нутриенти.

14.2 До 2020 година, одржливо да се управуваат и заштитат морските и крајбрежни екосистеми, за да се избегнат значителни негативни влијанија, преку зајакнување на нивната отпорност и да се преземат акции за нивна реставрација, со цел да се постигнат здрави и продуктивни океани.

14.3 Да се минимизираат и да се укаже на влијанијата кои предизвикуваат закиселување на океаните, преку напредна научна соработка, на сите нивоа.

14.4 До 2020 година, ефикасно да се регулира користењето на производи од морињата и прекумерниот риболов, непријавениот и нелегален риболов и деструктивните риболовни практики и да се спроведуваат научно базирани планови за управување, заради обновување на рибниот фонд во најкраток можен рок, барем до ниво што може да произведе максимално одржлив род што го диктираат биолошки карактеристики.

14.5 До 2020 година, да се зачуваат барем 10 проценти од крајбрежните и морските подрачја, во согласност со националните и меѓународни закони и врз основа на најдобрите достапни научни информации.

14.6 До 2020 година, се забрануваат одредени форми на риболовни субвенции кои придонесуваат за прекумерен риболов, да се изостават субвенциите кои придонесуваат за незаконски, непријавен и нелегален риболов и да се пристапи кон воздржување од воведување на нови субвенции, и да се препознае потребата за соодветни и посебни, ефективни и поинакви третмани за земјите во развој и најмалку развиените земји, како и тоа дека треба да бидат составен дел од преговорите за риболовни субвенции на Светската трговска организација.

14.7 До 2030 година, да се зголемат економските придобивки од одржливо користење на морските ресурси на малите островски земји во развој и најмалку развиените земји, вклучително и преку одржливо управување во рибарството, земјоделството и туризмот.

14.a Зголемување на научните знаења, развивање на капацитетите за истражување и трансфер на морските технологии, земајќи ги предвид критериумите на Меѓувладината океанографска комисија и Упатството за трансфер на морска технологија, со цел да се подобри квалитетот на океаните и да се зголеми учеството на морскиот биодиверзитет во развојот на земјите во развој, особено на малите островски земји во развој и најмалку развиените земји.

14.б Да се обезбеди пристап до морските ресурси и пазари за малите професионални рибари.

14.в Подобрување на заштитата и одржливото користење на океаните и нивните ресурси преку примена на меѓународното право, како што е наведено во UNCLOS, којашто обезбедува правна рамка за заштита и одржливо користење на океаните и нивните ресурси, како што е наведено во членот 158 – Иднината што ја сакаме (The Future We Want).

Цел 15: Заштита, обновување и промовирање на одржливото користење на копнените екосистеми, одржливо управување со шумите, борба против опустинувањето и спречување на и повлекување на земјишната деградација и спречување на намалувањето на биолошката разновидност

15.1 До 2020 година, да се осигура зачувувањето, реставрацијата и одржливото користење на копнените и континенталните слатководни екосистеми и нивни услуги, особено шумите, мочуриштата, планините и сушните подрачја, во согласност со обврските од меѓународните договори.

15.2 До 2020 година, да се промовира одржливото управување на сите видови на шуми, да се запре со уништувањето на шумите, деградираното земјиште и почви да се вратат во првобитната состојба и значително да се зголеми обновувањето на деградираните шуми и пошумувањето на глобално ниво.

15.3 До 2030 година, да се продолжи со борбата против опустинувањето, деградираното земјиште и почви да се вратат во првобитната состојба, вклучувајќи ги и земјиштата погодени со опустинување, суши и поплави, и да се стремиме кон постигнување на свет ослободен од активности поврзани со деградација на земјиштето.

15.4 До 2030 година, да се осигури зачувувањето на планинските екосистеми, вклучително и нивната биолошка разновидност, со цел да се подобри нивниот капацитет за остварување на придобивки, кои се од суштинско значење за одржливиот развој.

15.5 Да се преземат итни и значајни мерки за намалување на деградацијата на природните живеалишта, да се запре губењето на биолошката разновидност и, до 2020 година, да се заштитат загрозените видови и да се спречи нивното изумирање.

15.6 Да се промовира фер и рамноправна распределба на придобивките кои произлегуваат од користењето на генетските ресурси и да се промовира соодветен пристап до тие средства, во склад со меѓународните договори.

15.7 Да се преземат итни мерки за ставање крај на криволовството и трговијата со заштитени видови на флора и фауна и решавање на проблемите поврзани со побарувачката и понудата на нелегални производи од дивата флора и фауна.

15.8 До 2020 година, да се воведат мерки за спречување и контрола на внесувањето и значително намалување на влијанието на инвазивните видови во копнените и водни екосистеми или искоренување на приоритетните видови.

15.9 До 2020 година, да се интегрираат вредностите на екосистемите и биолошката разновидност во националните и локални планови, развојни процеси, стратегии за намалување на сиромаштијата и насоки.

15.a Мобилизирање и значително зголемување на финансиски средства од сите извори за зачувување и одржливо користење на екосистемите и биолошката разновидност.

15.б Да се мобилизираат значајни средства од сите извори и од сите нивоа на финансирање за одржливо управување со шумите и да се обезбедат соодветни олеснувања за унапредување на ваквото управување во земјите во развој, вклучително и за зачувување и обновување на шумите.

15.в Подобрување на глобалната поддршка во напорите за борба против криволовството и трговијата со заштитени видови, вклучително и преку зголемување на капацитетите на локалните заедници да продолжат со остварувањето на одржливи можности за живеење.

Цел 16: Промоција на мирољубиви и инклузивни општества за одржлив развој, пристап до правдата за сите и изградба на ефикасни, одговорни и инклузивни институции на сите нивоа

16.1 Значително намалување на сите форми на насилство и соодветните стапки на смртност насекаде.

16.2 Крај на злоупотребата, експлоатацијата, трговијата и сите форми на насилство и тортура врз децата.

16.3 Да се промовира владеењето на правото на национално и меѓународно ниво и да се обезбеди еднаков пристап до правда за сите.

16.4 До 2030 година, значително да се намалат недозволените финансиски текови и трговија со оружје, зајакнување во обновувањето и повратот на украдени имоти и борба против сите форми на организиран криминал.

16.5 Значително намалување на корупцијата и митото во сите нивни облици.

16.6 Да се развијат ефикасни, одговорни и транспарентни институции на сите нивоа.

16.7 Да се осигура одговорно, инклузивно, партиципативно и репрезентативно донесување на одлуки, на сите нивоа.

16.8 Да се прошири и да се зајакне учеството на земјите во развој во институциите на глобалното управување.

16.9 До 2030 година, да се обезбеди правен идентитет за сите, вклучувајќи евиденција на родените
16.10 Да се обезбеди пристап на јавноста до информации и заштита на основните права и слободи, во согласност со националното законодавство и меѓународните договори.

16.a Зајакнување на релевантните национални институции, вклучително и преку меѓународна соработка, за градење на капацитетите на сите нивоа, особено во земјите во развој, за спречување на насилството и борбата против тероризмот и криминалот.

16.b Промоција и спроведување на недискриминаторски закони и политики за одржлив развој.

Цел 17: Зајакнување на средства за спроведување и ревитализација на глобалното партнерство за одржлив развој

Финансии

17.1 Да се зајакне мобилизацијата на домашни ресурси, како и преку меѓународната поддршка за земјите во развој, со цел подобрување на домашните капацитети за наплата на даноци и други приходи.

17.2 Развиените земји целосно да ги исполнат своите официјални обврски во врска со развојната помош, вклучително и обврските на повеќето развиени земји за постигнување на таргетот за отстапување на 0,7 проценти од бруто домашниот приход (БДП) за земјите во развој и од 0.15-0.20 проценти од БДП за најмалку развиените земји.

17.3 Мобилизирање на дополнителни финансиски средства од повеќе извори за земјите во развој.

17.4 Помош за земјите во развој за постигнување на одржлив долгорочен долг преку координирани политики насочени кон поттикнување на должничко финансирање, отпишување на долг и реструктуирање на долг, соодветно, и адресирање на надворешниот долг на високо задолжените сиромашни земји за намалување на должничката катастрофа.

17.5 Донесување и спроведување на режими за промоција на инвестирањето во најмалку развиените земји.

Технологија

17.6 Подобрување на соработката во насока Север-Југ, Југ-Југ и триангуларната регионална и меѓународна соработка од областа на науката,

технологијата и иновациите и подобрување во споделувањето на знаењата за заемно договорените услови, вклучително и преку подобрена координација меѓу постојните механизми, особено на ниво на Обединетите нации, и преку механизмот за олеснување на глобалната технологија.

17.7 Унапредување на развојот, пренос, дистрибуција и дифузија на соодветни еколошки технологии за земјите во развој по поволни услови, вклучително и преку меѓусебно договорени концесиски и повластени услови.

17.8 Потполно операционализирање на технолошката банка и научните, технолошките и иновативните механизми за градење на капацитетите во најмалку развиените земји, до 2017 година, и зголемена употреба на достапна технологија, особено информатичката и комуникациска технологија.

Градење на капацитети

17.9 Подобрување на меѓународната поддршка за ефикасно спроведување и насочено градење на капацитети во земјите во развој за поддршка на националните планови во насока кон спроведување на сите цели за одржлив развој, вклучително и преку Север-Југ, Југ-Југ и триангуларната соработка.

Трговија

17.10 Да се промовира универзален, заснован врз дефинирани правила, отворен, недискриминирачки и правичен мултилатерален трговски систем во рамките на Светската трговска организација, користејќи ги и заклучоците од преговорите околу Развојната агенда од Доха.

17.11 Значително да се зголеми извозот на земјите во развој, во насока кон двојно зголемување на уделот на најмалку развиените земји во вкупниот глобален извоз, до 2020 година.

17.12 Реализација на навремено спроведување на бесцарински квоти и пристап до слободни пазари на долгорочна основа за сите најмалку развиени земји во светот, во согласност со одлуките на Светската трговска организација, така што ќе се осигура дека преференцијалните правила за потекло применливи за увоз од најмалку развиените земји се транспарентни и едноставни, и придонесуваат за олеснување на пристап до пазарот.

Системски прашања

Политики и институционална кохерентност

17.13 Подобрување на глобалната макроекономска стабилност, вклучително преку координација и кохерентност на политиките.

17.14 Подобрување во кохерентноста на политиките за одржлив развој.

17.15 Почитување на политичкиот простор и лидерство во секоја од земјите за воспоставување и спроведување на политики за искоренување на сиромаштијата и одржлив развој.

Партнерство од повеќе општествени чинители

17.16 Подобрување на глобалното партнерство за одржлив развој, надополнето со партнерства од повеќе чинители кои се мобилизираат и споделуваат знаења, експертиза, технологии и финансиски ресурси, за поддршка и остварување на целите за одржлив развој во сите земји, особено во земјите во развој.

17.17 Поттикнување и промовирање на ефикасни јавни, јавно-приватни и партнерства во граѓанскиот сектор, градење врз основа на искуства и партнерски стратегии за обезбедување на ресурси.

Податоци, следење и отчет

17.18 До 2020 година, да се зголеми поддршката за градење на капацитети во земјите во развој, вклучително и во најмалку развиените земји и малите островски земји во развој, значително да се зголеми достапноста на висококвалитетни, навремени и сигурни податоците издвоени по основ на приход, пол, возраст, раса, етничка припадност, миграциски статус, инвалидност, географска локација и други карактеристики кои се релевантни во национален контексти.

17.19 До 2030 година, да се надградат постоечките иницијативи за развивање на мерки за напредокот на одржлив развој, кои го дополнуваат бруто домашниот производ, како и поддршка за градење на капацитетите во поглед на статистиката во земјите во развој.

ПРИЛОГ 2: Милениумски развојни цели (2000-2015)¹⁴

Цел 1: Искоренување на екстремната сиромаштија и глад

Цел 2: Постигнување на универзално основно образование

Цел 3: Промовирање на родовата еднаквост како и правата на жените

Цел 4: Намалување на стапката на смртност кај децата

Цел 5: Подобрување на здравјето на мајките

¹⁴ Извор: Официјална интернетска страница на Обединетите нации <https://www.un.org/millenniumgoals/> (пристапено на 25.12.2019 година).

Цел 6: Борба против ХИВ/СИДА, маларија и други болести

Цел 7: Обезбедување одржливост на животната средина

Цел 8: Развој на глобално партнерство за развој

Изработил: Илија Милчевски

Одобрила: Ева Јованова

Согласна: Фани Коровешовска

Раководител на Парламентарен институт

Златко Атанасов

ЛИСТА НА ИЗВОРИ

1. United Nations Development Group, *Mainstreaming the 2030 Agenda for Sustainable Development: Interim Reference Guide to UN Country Teams*, достапно на: <https://www.undp.org/content/dam/undp/library/MDG/Post2015-SDG/UNDP-SDG-UNDG-Reference-Guide-UNCTs-2015.pdf>
2. United Nations, General Assembly, *A/RES/70/1 Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, достапна на: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E
3. Inter-Parliamentary Union (IPU), UNDP, *Parliaments and the Sustainable Development Goals: A Self-assessment Toolkit*, достапно на официјалната интернетска страница на ИПУ:
<https://www.ipu.org/resources/publications/handbooks/2017-01/parliaments-and-sustainable-development-goals-self-assessment-toolkit>
4. *Millennium Development Goals*, достапно на:
<https://www.un.org/millenniumgoals/>

Насоки за користење на истражувачките услуги на Парламентарен институт

Кој
ги користи
услугите?

- пратениците
- работните тела
- советите
- пратеничките групи
- генералниот секретар

Зошто?

за обезбедување објективни и непристрасни информации заради:

- подобра аргументирање на ставовите;
- подобра запознавање со предлог-законите и другите акти;
- кристализирање на идејата за поднесување предлог-закон;
- учество на јавни настапи, комуникација со граѓани и дипломатски посети

Како?

со поднесување барање за истражувачки работи:

- во писмена форма (на пропишаниот образец, потпишан лично од корисникот)
- во електронска форма (преку системот на е-парламент)

Кому
му се поднесува
барањето?

на раководителот на Парламентарен институт
(за дополнителни појаснувања во однос на темата и рокот,
истражувачот и раководителите се консултираат со корисникот
при добивањето на барањето и во текот на изработката на
истражувачката работа)

Какви услуги
и препорачан
минимален рок?

минимум работни дена:

- кратка информација	3
- тематски преглед	5
- хронолошки преглед	5
- статистички/квантитативен преглед	5
- компаративен преглед	7
- опширна информација	10

Што содржат
истражувачките
работи?

истражувачките работи се од информативна
природа, политички неутрални и објективни, се
фокусираат на факти и не содржат препораки, ниту
сугерираат решенија

Што
не може да
биде
побарано?

- правни совети и помош за индивидуални случаи;
- изработка на нацрт-закони или амандмани;
- информации од надлежноста на други сектори во Собранието

parl.inst@sobranie.mk

070 409-544
070 320-341
070 320-349
070 320-348